

GRØNT ALTERNATIV

ideologisk manifest

Senterungdommen

2	Innhold	
3	1. Ideologi og politikk.....	5
4	Hva er ideologi?	5
5	Hva er politikk?	6
6	2. Røtter og vinger	7
7	Vår samfunnsvisjon.....	7
8	Vårt verdigrunnlag	7
9	Gode muligheter for alle.....	7
10	Forankring og nyskapning	7
11	Det grønne alternativet	8
12	3. Vår tids oppgaver	10
13	Klima	10
14	Folkestyre	11
15	Beredskap	11
16	Fremmedgjøring	12
17	4. Økonomisk ideologi	13
18	Nøktern og ansvarlig.....	13
19	En ny grønn økonomi.....	13
20	Markedet i et moderne samfunn.....	13
21	Økonomisk organisering	14
22	Rettferdig fordeling	14
23	Den tyngste børa skal bæres av dem med de bredeste skuldrene.....	14
24	Internasjonal arbeidsdeling	14
25	Statens Pensjonsfond Utland (SPU)	15
26	5. Forvaltning	16
27	Bærekraftig bruk.....	16
28	Vern gjennom bruk	16
29	Privat eiendomsrett	16

30	Senterungdommen mener:	17
31	Rovvilt	17
32	Allemannsretten	17
33	Konsesjonslov og odels- og åsetesrett.....	17
34	Grønn omstilling	18
35	Jordbruk	18
36	Senterungdommen mener:	19
37	Skogbruk	20
38	Fiskeri.....	20
39	Senterungdommen mener:	21
40	Havbruk.....	21
41	Klima i internasjonalt perspektiv	21
42	6. Likeverd.....	23
43	Mennesket	23
44	Min frihet stopper der den forringer andres	23
45	Passiv dødshjelp.....	24
46	Familien	24
47	Senterungdommen mener:	24
48	Likestilling	25
49	Senterungdommen mener:	25
50	Bioteknologi.....	25
51	Senterungdommen mener:	25
52	Arbeidsliv	26
53	Senterungdommen mener:	26
54	Straffesystem	26
55	Livssyn og tro	27
56	Senterungdommen mener:	27
57	Utdanning for alle	27

58	Senterungdommen mener:	28
59	Hjelp fremfor straff.....	28
60	Senterungdommen mener:	28
61	7. Samhold	30
62	Bare blant mennesker blir mennesket menneske	30
63	Individ og lokalsamfunn.....	30
64	Nasjonalstaten – Den svakestes sterkeste vern.....	31
65	Senterungdommen mener:	31
66	Makt og styring	31
67	Det lokale folkestyret.....	32
68	Senterungdommen mener:	32
69	Velferdsstaten.....	32
70	Styreform	33
71	Fordeling i verdenssamfunnet	33
72	Innvandring og integrering	34
73	Norges plass i verden.....	34
74	Senterungdommen mener.....	35
75	Frivillighet, språk og kultur	35
76	Medier	36
77	Senterungdommen mener:	36
78	Trygghet for alle.....	37
79	Senterungdommen mener:	37
80	8. Avsluttende ord	39
81		

1. Ideologi og politikk

Senterungdommens ideologiske manifest danner et helhetlig rammeverk rundt vårt samfunnssyn og våre verdier. Vi ønsker et samfunn der flest mulig deltar i fellesskapet og tar ansvar for miljøet, for seg selv og for hverandre. Det ideologiske manifestets hensikt og formål hjemles i § 1-2 i

Senterungdommens vedtekter:

«Senterungdommen har til oppgave å samle ungdom som vil arbeide for å utvikle de senterpolitiske ideene. Gjennom politisk og kulturell opplysningsvirksomhet, aktiv deltagelse i samfunnsdebatt og god og allsidig lagsvirksomhet, vil Senterungdommen være med å skape økt interesse for samfunnsspørsmål blant ungdommen og dyktiggjøre den for de oppgaver som et demokratisk styre pålegger den enkelte.»

Hva er ideologi?

Ideologi er læren om idéene. Ideologien ligger til grunn for den praktiske politikken, og ikke omvendt. Ideologien vår forsøker å gi svar på hvorfor et samfunn er blitt som det er blitt og hva vi mener det bør være. En politisk bevegelse trenger denne helhetsforståelsen for å kunne fungere som en politisk bevegelse.

Enkeltidéer bunner i ett eller flere menneskers verdigrunnlag. Menneskenes verdier og vurderinger gir grunnlag for å formulere ideer. Når disse ideene settes sammen til noe helhetlig, dannes en ideologi. En politisk ideologi vil si de forutsetningene, ideene og tankene som beskriver oppfatning og forståelse av samfunn og samfunnsutvikling.

Gjennom forankring i ideologi, har vi mulighet til å føre en politikk som har en klar grønn tråd som er målrettet over tid. Ideologien er vår helhetsforståelse av livet, om vårt verdensbilde, linjene i tilværelsen og det som trekker opp perspektiver mellom fortid, nåtid og framtid. Å finne den grønne tråden, er derfor nøkkelen til å gjenkjenne vår politiske ideologi.

I ideologien tegner vi et bilde av hva slags samfunn vi ønsker oss. Derfor er det viktig å være bevisst på at det kan være umulig å nå alle de drømmer og ideer vi har for det perfekte samfunn. Derfor danner ideologien et samlende punkt i bevegelsen.

Ideologien vår skal tegne et bilde av hva som er våre viktigste oppgaver i tiden vi lever i, og tiden som kommer. Hvilke kriser må vi løse? Hvordan skal vi fornye oss, uten å miste rotfestet?

111 Klarer vi å skape en helhetlig tankegang rundt disse spørsmålene, blir veien til å skape tillit i
112 befolkningen kortere.

113 Skal senterbevegelsen møte nye utfordringer og problemstillinger, må vi sørge for å ha et fundament
114 som tåler tidens tann. Det innebærer å ha en kontinuerlig ideologisk debatt innad i organisasjonen.
115 Dette vil styrke vårt arbeid i folkevalgte organer, der den praktiske og konkrete politikken settes ut i
116 live. Våre politiske prioriteringer skal alltid kunne spores tilbake til ideologien. Vår ideologi er vår
117 ryggmargsrefleks.

118 **Hva er politikk?**

119 Å skulle definere hva politikk er for en stor politisk bevegelse, er en krevende oppgave. Menneskers
120 motivasjon for å drive med politikk er mangfoldig og ofte svært subjektivt. Samtidig har vi som
121 politisk parti behov for noen felles prinsipper å samles rundt.

122 Dette er Senterungdommens overordnede prinsipper for politisk virksomhet:

- 123 • Politikk handler om å påvirke og lede samfunnsutviklingen gjennom politisk arbeid for å sikre
124 naturens bærekraft og bedre menneskers liv.
- 125 • I politikken trengs det mennesker fra alle samfunnslag. Det er når mennesker med ulike
126 forutsetninger møtes til meningsbrytning, at politikk som speiler samfunnet utvikles.
- 127 • Senterungdommer driver med politikk ut i fra samfunnsnytte, ikke egennytte. Vi driver med
128 politikk for å påvirke samfunnsretningen til det beste for mennesker. Vi driver ikke med
129 politikk for å berike oss selv i form av posisjoner eller penger.

2. Røtter og vinger

Vår samfunnsvisjon

Senterungdommens idépolitiske røtter ligger i distrikts- og bondebevegelsen. Senterungdommen tilegner seg den gode husbonds prinsipp som grunnlag for sitt politiske tankegods. Bonden forvalter jorda han driver på en slik måte at jorda er i like god, eller bedre stand, når neste generasjon skal ta over. Vi har alle i fellesskap et ansvar for å overlate jordkloden i like god stand, eller bedre, når neste generasjon skal ta over. Vi må vokte oss for rovdrift, og sørge for ansvarlig og bærekraftig kultivering av naturen og kun høste av dens overskudd.

Det samme skal gjelde for samfunnsutviklingen. Politikk handler om å gjøre menneskers liv bedre. De valg vi foretar oss gjennom politisk virksomhet, skal være med den hensikt å sørge for en positiv samfunnsutvikling, fremfor egen berikelse. Senterungdommen ønsker et samfunn der flest mulig deltar og tar ansvar for eget og andres liv. Det innebærer en idépolitikk som balanserer enkeltmenneskets behov for fri utfoldelse opp mot fellesskapet.

Vårt verdigrunnlag

Senterungdommen legger det kristne kulturgrunnlag og de humanistiske verdier til grunn for vårt verdipolitiske syn. Vi må ha respekt for alt som lever. Det innebærer menneskeverd, det ukrenkelige enkeltindivid og nestekjærlighet. Vi vil arbeide for respekt mellom folkegrupper, både nasjonalt og internasjonalt. Menneskelivets ukrenkelighet må være et bærende prinsipp i rettsstaten. Kvaliteten på et samfunn, måles ut fra hvordan det behandler sine svakeste.

Gode muligheter for alle

Senterungdommen ønsker et samfunn med små forskjeller mellom folk. Uansett hva slags bakgrunn man har, skal man ha gode muligheter for å aktivt delta i fellesskapet og oppnå sine individuelle ambisjoner. Uavhengig av hvem man er, skal samfunnet innrettes på en måte som gir alle gode muligheter og minsker forskjellene mellom folk.

Forankring og nyskapning

Senterungdommen tror på at kunnskap og ny teknologi kan skape fremskritt for både samfunn og menneske. Endring av samfunnsstrukturer skal skje på bakgrunn av kunnskap, erfaring og demokratiske valg. Det er et godt konservativt utgangspunkt å skynde seg langsomt. Går vi for raskt

158 frem, og tar lite veloverveide avgjørelser kun basert på ideologi og sterile økonomiske vurderinger,
159 kan vi tape mange samfunnsmessige og menneskelige verdier på veien.

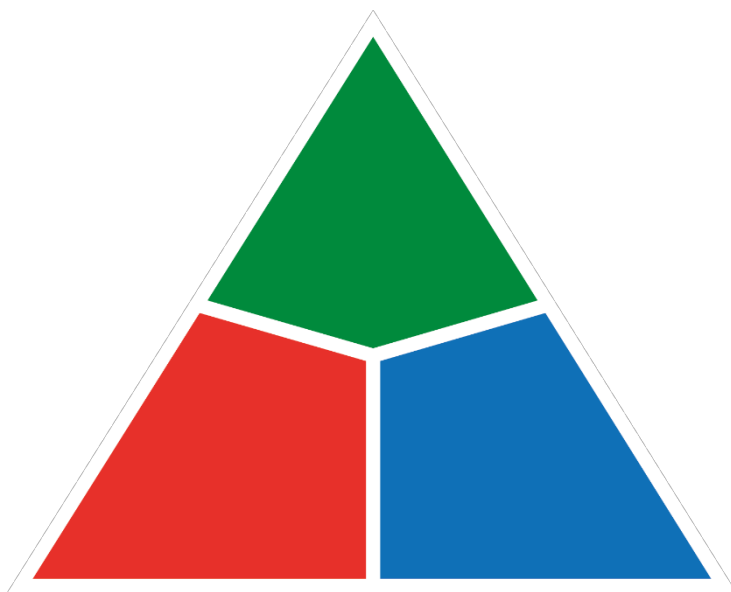
160 **Det grønne alternativet**

161 Å se norsk politikk fra en økonomisk venstre-høyre-akse er en foreldet, delvis villedende, måte å
162 fremstille norsk politikk på. De politiske skillelinjene og konsensusene vi finner i norsk politikk, går på
163 kryss og tvers gjennom det politiske fellesskapet. Samtidig er det viktig å påpeke at det er idémessige
164 forskjeller mellom sosialisme og økonomisk liberalisme, noe som gjør at man kunne delt norsk
165 politikk i to blokker.

166 Når den sosiale og økonomiske konfliktaksen mellom venstre- og høyresiden har blitt dempet, har
167 dette gitt rom for den tredje aksen. Det er denne aksen Senterpartiet befinner seg og da som den
168 fremste forkjemperen for periferien. Ikke fordi vi vil neglisjere byene. Snarere tvert imot mener vi at
169 for å få sterke, gode byer, så trengs det er sterkt og godt omland. Vi ser det slik, at om vi skal
170 maksimere den naturbaserte verdiskapningen, så trenger vi å ta hele landet i bruk.

171 I dag er det derfor mer naturlig å dele norsk politikk inn i tre alternativer: Rødt, grønt og blått.
172 Senterpartiet er det grønne alternativet i
173 norsk politikk.

174 Vår ideologi skal være et alternativ til
175 sosialisme og økonomisk liberalisme. Vår
176 ideologi er ikke noe som ligger midt i
177 mellom disse to. Vår ideologi skapes heller
178 ikke ved å ta det beste fra disse to og danne
179 en middelvei. Da ender vi opp som et
180 alternativ som ruster over tid.

181 Det grønne alternativet setter bærekraftig
182 forvaltning av naturens ressurser og føre-var-prinsippet som det overordnede for sin politikk. Har
183 ikke Jorda det godt, har ikke menneskene det godt. Vi ser på høy grad av selvforsyning av mat som
184 det viktigste og mest elementære for å sikre trygghet og gode liv i samfunnet.

185 Det grønne alternativet ser på nasjonalstaten som den beste rammen for demokratiske beslutninger.
186 Innenfor nasjonalstaten skal makt, penger, ressurser og arbeidsplasser rettferdig fordeles og spres

187 over hele landet. Det sikrer ansvarliggjøring og deltagelse av enkeltmennesket i lokalsamfunnene -
188 fellesskapet. For oss er fellesskap samhold. Det setter vi alltid foran markedshensyn hvor kun de
189 sterkeste overlever.

190 Det grønne alternativet skal gi enkeltmennesket frihet og trygghet i hverdagen. Vi har et sosialt
191 ansvar for å ta vare på hverandre - spesielt de svakeste. Dette innebærer en sterk velferdsstat - et
192 sikkerhetsnett for våre innbyggere. Samtidig innebærer dette et prinsipp om å yte etter evne og få
193 etter behov. Skal dette være bærekraftig over tid, kreves det en høy grad av tillit mellom folk.
194 Nasjonalstaten skal være den svakeste sitt sterkeste vern.

195 Det grønne alternativet ser nettopp på tilliten mellom folk som den viktigste sosiale kapitalen å ta
196 vare på. Et samfunn der folk stoler på hverandre gir en høy grad av trivsel og trygghet i hverdagen.
197 Det gir en effektiv og ryddig forvaltning av myndighetsutøvelse fordi man stoler på at politi,
198 brannvesen og andre samfunnsinstitusjoner er der når du trenger dem. Dette kan oppsummeres i
199 den tyske dramatikerens, Bertolt Brecht, sine ord: «Tillit skapes ved at den tas i bruk.»

200 Det grønne alternativet ser på folkestyret som det bærende element i et tillitsbasert og
201 velfungerende samfunn. Makt skal spres, både geografisk og mellom mennesker. Avgjørelser tas best
202 når de blir tatt nær folk, av folk med lokalkunnskap og lokalt engasjement. Når makt og myndighet
203 sentraliseres, fremmedgjøres politiske prosesser og beslutninger, og vi får en større grad av
204 teknokrati, der byråkratiet tar avgjørelsene.

205 Det grønne alternativet legger til grunn et marked som så kan styres og korrigeres ut i fra politiske
206 mål og prioriteringer. Vi skal føre en ansvarlig økonomisk politikk som bidrar til stabil økonomisk
207 utvikling og god sosial og geografisk fordeling. Vi står for en nøktern og ansvarlig offentlig pengebruk,
208 som sikrer at de overordnede oppgavene blir løst. En av våre hovedoppgaver blir å skape en økonomi
209 der den største andelen av verdiskapningen skjer på basis av de fornybare naturressursene.

3. Vår tids oppgaver

I 2018 bor det over 5 millioner mennesker i Norge. Gjennomsnittlig levealder for kvinner er 84,3 år og for menn er den 80,9 år. Ni av ti ungdommer i alderen 16 til 18 år går i videregående skole. Ca. 70 % av befolkningen mellom 15 og 74 år er i arbeid.

Disse tallene brukes som argumenter i historien om at norske ungdommer er de heldigste i verdenshistorien med vår velferd, trygghet, utdanning, velstand og lange, gode liv.. Historien om at norske ungdommer i dag er de heldigste i verdenshistorien på grunn av vår velferd, trygghet, utdanning, velstand og lange, gode liv. Det er ikke hell som er årsak til denne velstanden, men våre forgjengeres iherdige innsats for fordeling, forvaltning og folkestyre.

Det har gitt oss historisk gode forutsetninger for å bygge en nasjon på menneskerettigheter, likestilling, fordeling av goder og selvbestemmelse. Gode forutsetninger er bra, men det er ikke nok. Vi står overfor en rekke oppgaver som generasjoner før oss ikke har møtt. Det er mange krevende oppgaver som kommer til å avgjøre vår fremtid som folk, fra grasrota til verdenssamfunnet.

Klima

Det mest naturlige å trekke frem er klimaendringene. Mens verdens befolkning og forbruk øker, øker også trykket på kloden og naturen vår. Vi er på vei mot et bristepunkt hvor menneskehetens utvikling, nyvinning og rovdrift er årsaken til vår egen selvødeleggelse. Vi skal være takknemlige for kunnskapen og utviklingen som er en del av grunnlaget for vår velstand, men heller ikke glemme at den samme utviklingen er med på å bidra til våre utslipp av klimagasser. Klimagasser som i økende tempo varmer opp kloden vår.

Naturen er forutsetningen for alt godt i det langstrakte Norge og vår verden. Alle diskusjoner om velferd, arbeidsplasser, skatt og rettighetsspørsmål er ubetydelige hvis vi ikke har en natur å leve i og av. Vår suksess som land skyldes i stor grad en klok forvaltning av fornybare naturressurser gjennom århundrer. Hvis vi ikke evner å ta inn over oss alvoret og behovet for endring som følger med klimaendringene, vil vi være ansvarlige for den største svikten noensinne i vår rolle som naturforvaltere.

Å motvirke klimaendringene er den viktigste oppgaven for vår generasjon og vår tid.

237 **Folkestyre**

238 Globalt lever 2,5 milliarder mennesker i demokratier som er i tilbakegang. Hvor rettssikkerhet, frihet
239 og demokratiske valg svekkes. Også i våre naboland ser vi utviklingen. En verden med mindre
240 folkestyre og fordeling av makt i nasjonalstatene er oppskriften på konflikt, krig og undertrykkelse.
241 Denne utviklingen vi ser globalt er skremmende og det er bekymringsfullt at man kan se tendenser til
242 en slik utvikling også her i Norge.

243 Over flere år har Norge toppet listen over demokratiske land i verden. Likevel er tilstanden til det
244 norske folkestyret en av våre største bekymringer. I århundrer har demokratisering vært overføring
245 av makt fra adel, monarker og eneveldet til folket. Denne trenden har snudd.

246 Gjennom de siste tiårene har hver stemmeseddel i Norge blitt mindre verdt. De folkevalgte har årlig
247 fått mindre makt til å bestemme over landet vårt, mens globale selskap og aktører får bestemme
248 mer. Våre forbrukerrettigheter og arbeidsrettigheter er blitt forhandlingskort i handelsavtaler. Målet
249 om maktfordeling er blitt til et mål om maktkonsentrasjon, og folket merker det i sin hverdag.
250 Reaksjoner på slik maktkonsentrasjon har vi sett eksempler på gjennom nylige valg i den vestlige
251 verden.

252 Hvordan skal vi snu maktkonsentrasjon til maktfordeling, som utvilsomt er en forutsetning for gode
253 demokratier? Det er en av vår tids store oppgaver.

254 **Beredskap**

255 Den mest grunnleggende oppgavene for en nasjonalstat er å sikre tryggheten til sine innbyggere,
256 blant annet gjennom et forsvar som kan beskytte folket fra ytre trusler og et politi som beskytter fra
257 indre trusler. Å redde liv er en del av beredskapens kjerneoppgaver i en velfungerende nasjonalstat.
258 Det samme gjelder å sikre ren luft, rent vann, og nok trygg mat.

259 I hele Norden ser vi likevel at disse tjenestene sentraliseres og fjernes for deler av befolkningen. Det
260 argumenteres for å spare penger, modernisere eller bygge større fagmiljøer. Det sies at dette er
261 nødvendig hvis vi skal ha råd til fremtidens velferdsstat.

262 På disse påstandene svarer vi at det ikke spiller noen rolle hvor lav egenandel du betaler på et
263 sykehus, hvis du ikke kommer frem i live. Alle som betaler skatt i Norge skal kunne forvente at
264 beredskapen de får til gjengjeld er god. I vår tid opplever mange det motsatte. De opplever at deres
265 liv er verdt mindre jo lenger unna et sykehus de er.

266 Fremmedgjøring

267 Vi ønsker å synliggjøre den fremmedgjøring og tap av kontroll enkelte mennesker opplever rundt
268 egne liv. Dette skjer som en konsekvens av storsamfunnets stadig strengere og vanskeligere krav til
269 enkeltindividet for å henge med i samfunnsutviklingen. Ny teknologi og effektivisering av offentlig
270 sektor har medført en større kløft i befolkningen. Ikke alle har kompetanse eller interesse av å lære
271 seg ny teknologi og ta i bruk nye, ofte sentraliserte løsninger. Å skulle utføre grunnleggende
272 oppgaver som å ha kontroll over egen økonomi er i dag ikke mulig uten datakunnskaper. At folk må gi
273 fra seg myndighet over egen økonomi gjennom teknologiske tjenester er også en
274 personvernsutfordring.

275 Mennesker i dag kontrollerer sine egne liv mindre enn før. Følelsen av at det er noen andre som tar
276 avgjørelsene, er ikke et sunt samfunnstrekk. For å motvirke dette og skape et mer inkluderende
277 samfunn, trenger vi tilbud som møter folk på deres eget nivå. Det skal ikke være nødvendig å
278 digitalisere alle tjenester. Det er en stor verdi å møte en saksbehandler ansikt til ansikt fremfor en pc-
279 skjerm. Mennesker må gis mulighet til å i større grad kontrollere egne liv og ikke avgi makt og styring
280 til stat og kapitalinteresser.

4. Økonomisk ideologi

Nøktern og ansvarlig

Senterungdommen vil føre en økonomisk politikk som er nøktern og ansvarlig. Vi skal ikke forbruke mer enn vi klarer å betale for. Den økonomiske politikken er underordnet økologiske hensyn. Forbruk av ressurser i Norge og den rike del av verden må reduseres. I dette ligger et prinsipp om at vekst ikke er å forbruke mer, men å forvalte ressursene bedre.

Senterungdommen mener at en blandingsøkonomi, hvor både det private og det offentlige skal stå for den totale produksjonen av varer og tjenester til befolkningen, er den beste måten å bygge den økonomiske strukturen på. Private ytelser skal ytes under betingelser bestemt av de folkevalgte. Blandingsøkonomien har lange tradisjoner i Norge.

En ny grønn økonomi

Den økonomiske politikken må sørge for at også generasjonene etter oss kan nyte godt av jordens ressurser. Det innebærer ansvarlig og bærekraftig bruk av ressursene. Derfor må en mye større del av verdiskapningen baseres i produksjon, foredling og bruk av de fornybare naturressursene. Dette kalles grønn økonomi.

I grønn økonomi står bioøkonomi sentralt. Bioøkonomien handler om produksjon og foredling av fornybare ressurser. Det er i dag stor etterspørsel etter mat, fôr, materialer, kjemikalier og energi fra biobaserte råvarer. Veksten i dette markedet vil kunne gi økt verdiskapning og vekst for norske bedrifter, industri og distrikt.

Markedet i et moderne samfunn

Produksjon og fordeling av produksjonsresultatet, skal påvirkes av folkevalgte gjennom politiske mål og prioriteringer. Senterungdommen har som mål å ta hele landet i bruk. Det forutsetter produksjon og verdiskapning lokalt, der folk bor. Dette skaper arbeidsplasser og dermed grunnlag for bosetting over hele landet. Hvor produksjonen foregår og hva som blir produsert kan i stor grad påvirkes av den førende økonomiske politikken.

For Senterungdommen er ikke mest mulig statlig styring av økonomien et mål i seg selv, men uten at vi fører en målrettet økonomisk politikk, vil frie markedskrefter styre både produksjon og fordeling. Dette er ikke forenlig med vårt mål om et mer desentralisert samfunn hvor folkevalgte lokalt får økt

309 innflytelse, og hvor tjenestetilbudet styrkes i byer som i bygder. Det er derfor viktig at det frie
310 markedet reguleres ut fra politiske mål og prioriteringer.

311 **Økonomisk organisering**

312 Det er viktig å legge til rette for flere ulike former for økonomisk organisering, avhengig av hva som
313 er mest hensiktsmessig. Blant disse er samvirkemodellen en modell som ved flere anledninger har
314 vist seg som en god måte å organisere en virksomhet på, og derfor ønsker vi å verne om denne.

315 **Rettferdig fordeling**

316 Senterungdommen vil føre en fordelingspolitikk som utjevner sosiale, økonomiske og geografiske
317 forskjeller. Alle skal gis lik mulighet til å lykkes. For at verdier skal fordeles, må de først skapes. Når
318 verdiene så er skapt, vil ikke et fritt marked automatisk sørge for en god fordeling av
319 produksjonsverdien. Fordelingspolitikken er derfor avgjørende for å motvirke sentralisering av goder
320 og makt.

321 **Den tyngste børa skal bæres av dem med de bredeste** 322 **skuldrene**

323 For å sikre god fordeling, er et progressivt skatteopplegg avgjørende. Fordelingssystemets bærende
324 prinsipp er å yte etter evne. Dette er også helt avgjørende for skattemoralen. En politikk hvor
325 fellesskapet sikrer enkeltindividet en grad av økonomisk trygghet må likevel ikke bety at individets
326 ansvar for egne handlinger og innsats fjernes. Senterungdommen vil ikke gå inn for en likhetstanke
327 som gir samme tilgang på goder uansett innsats. Denne avveiningen mellom økonomisk jamstilling og
328 belønning for samfunnstjenende innsats vil være en av de viktigste og vanskeligste utfordringene.

329 **Internasjonal arbeidsdeling**

330 Norsk økonomi baseres i dag i stor grad på import og eksport til utlandet. Dette gir oss god tilgang på
331 materielle goder. Samtidig gjør deltakelsen i fri internasjonal konkurranse det vanskelig å styre vår
332 hjemlige næringsutvikling etter nasjonale mål. Senterungdommen mener Norge fortsatt skal utnytte
333 fordelene i internasjonal handel. Vi må likevel i større grad enn tidligere fordomsfritt vurdere
334 endringer i dagens frihandelsprinsipper, slik at både hensynet til egne mål for samfunnsutviklingen,
335 og hensynet til utviklingslandene bedre kan ivaretas.

336 **Statens Pensjonsfond Utland (SPU)**

337 SPU skal i sin forvaltning, sine investeringer og sin eierskapsutøvelse styrke sitt arbeid med etikk.

338 Fondet skal fremme en utvikling i de virksomheter de er investert i som bidrar til å bedre arbeidsmiljø

339 og sosiale rettigheter, og redusere negative helse- og miljøpåvirkninger.

340 **Senterungdommen mener:**

341 • En blandingsøkonomi, der markedet korrigeres ut i fra politiske prioriteringer, er den beste
342 måten å styre økonomien på.

343 • Fremtidens verdiskapning i Norge skal i størst mulig grad baseres gjennom produksjon,
344 foredling og bruk av fornybare naturressurser.

345 • Et progressivt skatte- og avgiftssystem vil sørge for god fordeling og stimulere til god
346 skattemoral.

347 • Avgifter skal brukes for å stimulere til atferd som er i tråd med ønsket samfunnsretning.
348 Avgiftstrykket skal differensieres etter sosiale, økonomiske og geografiske forskjeller.

349 • Frihandel må ikke gå ut over nasjonalstatenes mulighet til å sikre egne primærbehov.
350 Selskaper som operer, tjener penger og innretter seg i et land, bør også skatte til dette
351 landet.

5. Forvaltning

Bærekraftig bruk

Jorden er et skjørt økosystem bestående av vann, jord, og levende organismer. Det er dette som er dominerende, og ikke menneskenes virksomhet. Det er vi som må tilpasse oss naturen som vi er en del av, ikke motsatt. Menneskene er en del av naturen og må leve, bruke og arbeide med naturen – ikke imot den. I dette ligger prinsippene om bærekraftig bruk og den gode husbond. Vi har ikke arvet jorda av våre forfedre – vi låner den av våre etterkommere.

Muligheten til ren luft, rent vann og ren mat er alvorlig truet, både nasjonalt og globalt gjennom klimaendringer og forsøpling av naturen skapt av menneskers virksomhet. God forvaltning, grønn omstilling og tilpasning til en aktivitet innenfor naturens bæreevne, er en plikt vi forventer oppfylt internasjonalt, nasjonalt og hos enkeltmennesket.

Vern gjennom bruk

For Senterungdommen handler forvaltning av ressurser om bærekraftig bruk, men ikke overforbruk. Alle som lever i dag og i framtiden skal kunne nyte godt av de fruktene jorden bærer. Det overforbrukes ressurser i dag. Gjennom vår aktivitet ødelegger vi mulighetene for framtidige generasjoner til å dekke sine grunnbehov.

Målet har oftere og oftere blitt penger, og mennesker og naturen har blitt midler som skal brukes, med få hensyn, for størst økonomisk vekst. Dette må redefineres. Vi mennesker må samle oss om målet om en velfungerende natur. Både fordi det er god forvaltning av nåtidens og fremtidens ressurser, men også fordi det i det målet ligger lykkelige og friske mennesker. Penger skal være et middel i å nå disse målene, og ikke være et mål i seg selv.

Det er et problem at ansvar for å forvalte naturressurser og beskytte miljøet ofte er lagt til andre institusjoner enn de som styrer økonomien.

Privat eiendomsrett

For Senterungdommen er retten til å eie eget hjem, egen eiendom og egne produksjonsmidler grunnleggende. Det private eierskapet motiverer enkeltindividet til å ta mer ansvar, noe som henger tett sammen med forvaltning. Våre ideer bygger på at mennesket gjennom ansvar og synlig egeninteresse vil forvalte sitt gods i et langsiktig perspektiv.

380 **Senterungdommen mener:**

- 381 • Den private eiendomsretten må vernes om, men at den ikke er uten forpliktelser for eier.
- 382 • Eierskap og kontroll over naturressurser i Norge skal tilhøre det norske folk. Dette fordrer
- 383 videreføring av konsesjonsregelverk og hjemfallsrett.

384 **Rovvilt**

385 Senterungdommen ønsker en effektiv og omfattende forvaltning av rovdyr i Norge. Rovdyrstammen
386 skal forvaltes etter lokale behov og interesser. Senterungdommen går inn for en nullvisjon av ulv i
387 Norge da bestanden er høy internasjonalt og da de negative ringvirkningene av ulv i Norge er
388 betydelige. Under skadefelling og lisensjakt skal alle hjelpemidler være tillatt så langt det bidrar til et
389 effektivt og humant uttak av viltet. I rovdyrforliket skal det legges inn et maksimum antall individer
390 for de ulike artene av rovvilt. Forvaltning av rovvilt skal inn under landbruksdepartementet for å sikre
391 en helhetlig vurdering av de ulike hensynene.

392 **Allemannsretten**

393 Gjennom flere tusen år har nordmenn hatt tilgang til naturen som gir ressurser og opplevelser vi kan
394 leve av. Vi vil at allemannsretten skal videreføres og styrkes. Alle skal ha den samme retten til å
395 ferdes og oppholde seg i utmarka i Norge, uavhengig av hvem som er grunneier. Det er samtidig
396 viktig å påpeke de skillelinjer der allemannsretten krysser den private eiendomsretten. Private
397 grunneiere skal ha rett til å begrense rettigheter folk har til ferdsel gjennom innmark, som dyrket
398 mark, hustomt og annen næringseiendom.

399 **Konsesjonslov og odels- og åsetesrett**

400 Odels- og åsetesretten er viktig for forvaltningen av naturressursene i Norge. Den ivaretar både
401 hensyn til langsiktig forvaltning av ressursene og samsvaret mellom rettigheter og plikter. Loven
402 stimulerer til handling utover egne kortsiktige interesser. For eksempel kan en gårdeier påkoste seg å
403 plante ny skog, selv om det er først om en eller to generasjoner avkastningen kommer. Dette er god
404 eiendomsforvaltning. I den eksklusive retten til å eie ligger dermed også plikten til å drive
405 jordbrukseiendommen. Dette er fremtidsrettet tenkning.

406 Konsesjonsloven er viktig for å regulere omsetning og drift av landbrukseiendommer for å ivareta
407 viktige samfunnshensyn.

Grønn omstilling

Å forutse og avverge miljøskader må tas med i alle politiske beslutninger. De økologiske og miljømessige sidene av politiske saker må vurderes med økonomi, handel, energi, landbruk og andre forhold.

Plast, forsuring og oksygenmangel gjør at fisk, plankton og annet liv i havet står i fare for å dø på grunn av vår aktivitet. Industrielt landbruk har gjort at vi er i ferd med å utarme mye av den mest fruktbare matjorda i verden. Vår aktivitet gjør også klimasystemet ustabilt, og de raske forandringene er ødeleggende for livet på jorda. Dette er noen av områdene vår aktivitet påvirker naturen negativt.

Gjennom produksjon og foredling av fornybare bioressurser, kan vi erstatte alle de produkter og varer vi i dag fremstiller av fossile naturressurser. Vårt hovedmål er et samfunn uten forøpling av luft, vann og jord, der vi spiller på lag med naturen for å leve gode liv i all framtid. Det innebærer en omfattende omstilling hvor dagens forbruk av fossile naturressurser må erstattes av fornybare, samtidig som vi må redusere det totale materielle forbruket fundamentalt.

For å få til dette, trengs en sterk statlig kraftanstrengelse – både med kapital og eierskap. Å bygge grønn industri kan ikke overlates til markedet alene. Det vil ta altfor lang tid – tid vi ikke har. I tillegg til dette må markeder for produktene skapes. Her står skatte- og avgiftssystemet sentralt. Det som forurensere må koste mer enn det som ikke forurensere. Geografiske og økonomiske forskjeller skal kompenseres for, men over hele landet skal det legges til rette for nullutslippsløsninger. Det innebærer sterke statlige incentiver.

Jordbruk

Jordbruk er bruk av jord. Den totale bruken av jord avgjør hvor stor planteproduksjonen er. Dette er grunnlaget for å beregne en nasjons matvaresikkerhet. Senterungdommen vil øke matproduksjonen i Norge, basert på norske ressurser. Det innebærer å øke areal i drift og avlingsnivået. Skal vi få dette til, må vi ta hele landet i bruk, og basere jordbruket på en mer variert bruksstruktur enn i dag med flere små og mellomstore gårder, enn store. For å få dette til er lønnsomhet det viktigste. Det må lønne seg å produsere mat, både til dyr og mennesker.

Som en del av forvaltningen og bruk av naturressurser har jordbruket en sentral plass. Gjennom jordbrukere som kjenner naturen og kan sin agronomi vil naturen drives på en best mulig måte. For Senterungdommen er kunnskap derfor viktig for å sikre at jordbruket blir drevet bærekraftig og effektivt, uten at det fører til rovdrift og utarming. Stordrift vil være sårbart i perioder med

438 ressursknapphet. Det største er ikke nødvendigvis best, ei heller i jordbruket. Senterungdommen ser
439 fordelene med mindre og mellomstore bruk, og mener de er viktige for å sikre en norsk
440 matproduksjon i fremtiden. En variert bruksstruktur gir best muligheter til å produsere maten på en
441 bærekraftig og klimavennlig måte.

442 En av grunnsteinene i en nasjonalstat er å kunne brødfø sitt eget folk. Slik det er i dag klarer ikke
443 Norge det. Det er et problem at vi ikke opprettholder vår plikt til å sørge for trygg og ren mat til eget
444 folk. Dette er også et sikkerhets- og beredskapsspørsmål. Trygg mat til egen befolkning, også ved
445 krisesituasjoner er nødvendig. Særlig med tanke på klimautfordringer, men også andre konflikter og
446 ustabiliteter, kan ikke Norge basere sin matpolitikk på at det er varer å få kjøpt på verdensmarkedet.

447 I tillegg til at jordbruket er en viktig del av forvaltningen av naturressursene, fører det også med seg
448 positive ringvirkninger. Norsk matproduksjon gir verdiskapning og arbeidsplasser rundt om i hele
449 landet. Dette mener senterbevegelsen er viktig for å sikre det gode liv i små lokalsamfunn. Gjennom
450 hundrevis av år har bonden overlatt gården til neste generasjon med den tankegang at jorda skal
451 drives minst like bra, om ikke bedre. Det er viktig at en slik tankegang fortsatt står sterkt i jordbruket,
452 og at den overføres til andre deler av samfunnet.

453 At vi sørger for god dyrevelferd, er en forutsetning for at vi mennesker kan holde husdyr. Et
454 gjennomsliktig jordbruk med mange små og mellomstore enheter skaper bedre forutsetninger med
455 lavt smittepress, og man kan lettere følge opp dyrene. Norges enorme tilgang på utmarksressurser
456 gir oss et godt utgangspunkt for utendørs dyrehold. Gjennom dette får dyrene større rom for å utøve
457 naturlig atferd, noe som igjen fremmer god dyrevelferd, forutsatt lav rovdyr tetthet. Et omfattende,
458 men ubyråkratisk, nasjonalt regelverk for dyrehold, i kontinuerlig utvikling i takt med forskningen
459 innenfor området, er viktig. Et slikt regelverk skal sikre trygge og langsiktige rammer for aktørene i de
460 aktuelle næringene.

461 **Senterungdommen mener:**

- 462 • Sjølforsyningsgraden på mat skal ligge på et høyt nivå og beregnes ut ifra den totale
463 planteproduksjonen i Norge. Mat som produseres på importerte innsatsfaktorer, skal derfor
464 ikke regnes med.
- 465 • Det er viktig med et sterkt importvern for å sikre matvareberedskapen.
- 466 • Vi må stimulere til mindre enheter i jordbruket og mindre volumintensiv drift for å kunne øke
467 matproduksjonen på norske ressurser og ta i bruk ressursene der de er.
- 468 • Matjordressurser skal gis et absolutt vern mot omdisponering til annet enn landbruksformål.

- Andelen leiejord må begrenses til et minimum. Det at eier er driver, er et viktig incentiv for god agonomisk drift og forvaltning.
- Forhandlingsinstituttet mellom stat og faglagene i jordbruket som grunnlag for den norske modellen i jordbrukspolitikken, må opprettholdes. Stortinget har hovedansvaret for jordbrukspolitikken.

Skogbruk

Troen på at eierskap gir bedre forvaltning står sterkt for senterbevegelsen. Også når det kommer til skog. Det er gjennom aktiv forvaltning skogen tas best vare på som den store ressursen den er. Det ligger mange muligheter i skogen som må benyttes, men samtidig tas vare på for fremtiden. For å ta vare på skogen er vern et alternativ, men ikke alltid den beste forvaltningen. Skogvern slik naturmangfoldloven definerer det i dag innebærer at skogen tas ut av produksjon. Med mindre verneformålet er klart definert, som ved vern av sjeldne arter eller naturtyper, er ikke det den beste løsningen.

En aktiv forvaltning av skogen er det beste for å bevare skogen og for å opprettholde produksjonen, i tillegg til den viktige rollen skogen spiller i klimaregnskapet. Senterungdommen vil ha politikk som stimulerer til god skogskjøtsel. Det skal legges til rette for at sluttavvirkning utelukkende skal skje på fullmoden skog.

Trær og andre planter binder CO₂. Aktiv skogpolitikk er et jordnært, konkret og billig tiltak for å lykkes i klimakampen. Skogen har flere viktige funksjoner; den binder karbon, renser lufta og bidrar til å regulere temperaturen på jorda. I tillegg kan trevirke brukes til å erstatte produkter som i dag lages på fossile ressurser, som kull, olje og gass. Derfor er skogen en viktig del av klimaløsningen som er en av bærebjelkene i det grønne skiftet. Vi ser et stort potensial i nye arbeidsplasser og at Norge kan bygge opp ny grønn industri, som vil gi mange arbeidsplasser og økonomisk vekst.

Fiskeri

Senterungdommen mener at de marine ressursene tilhører fellesskapet, og skal komme det norske folk til gode. Derfor må man tilrettelegge for norsk eierskap i fiskerinæringen, og sørge for at lokalsamfunn høster goder av ressursene i havet. Fisken er historisk den ressursen som satte Norge på kartet internasjonalt. Vår handel med hanseatene opprettet Norges første, faste etablerte, internasjonale handelsforbindelser. Fiskeriet har bidratt til verdiskapning i praksis i Norge langs hele

498 kysten. En bærekraftig og effektiv ressursstyring av de maritime ressursene vil bidra til at Norge vil
499 fortsette å blomstre som fiskeri- og kystnasjon med liv langs kysten i hele landet, også i fremtiden.

500 **Senterungdommen mener:**

- 501 • At norske fiskeressurser skal eies og forvaltes av det norske folk.
- 502 • At fiskeripolitikken skal gjenspeile grunnverdiene til Senterungdommen om lokal forankring,
503 og at verdier skal komme lokalsamfunn til gode.
- 504 • At vi gjennom innovasjon og utvikling skal sørge for at de marine ressursene høstes og
505 foredles med hensyn til dagens og fremtidens klimautfordringer.

506 **Havbruk**

507 Sjømatnasjonen Norge har store komparative fortrinn innen maritim sektor og marine næringer.
508 Norge er i en geografisk særstilling med vår langstrakte kystlinje. I kombinasjon med godt utbygd
509 infrastruktur er vi svært godt egnet for høsting og produksjon av sjømat. Norge skal være verdens
510 fremste sjømatnasjon, og ved innovativ, miljøvennlig og bærekraftig utvikling vil vi kunne styrke en
511 allerede sterk posisjon i det nasjonale og internasjonale sjømat-markedet.

512 Senterungdommen vil utforme havbrukspolitikken slik at den bidrar til å sikre lønnsomme bedrifter,
513 konkurransedyktighet og økt markedsfokus. Dette i tråd med vår distriktspolitiske ideologi om lokal
514 forankring og en geografisk differensiert verdiskapning.

515 Havbrukspolitikken til Senterungdommen skal bidra til at næringens miljømessige fotavtrykk
516 minimeres og skal oppfordre havbruksaktører til nasjonalt eierskap og grønne løsninger. Staten skal
517 tilrettelegge for at aktører i næringen ønsker å ta disse stegene selv, gjennom økt satsing på
518 forskning og løsninger som gjør endringen til en mer klimavennlig næring lønnsomt for næringen.

519 **Klima i internasjonalt perspektiv**

520 Norge løser ikke klimautfordringene på egenhånd, og må samarbeide globalt med andre land for å
521 oppnå kutt av utslipp som monner. Norge skal være en pådriver for internasjonale avtaler som bidrar
522 til å redusere utslipp, både globalt og nasjonalt. Norge skal ta sin del av klimaansvaret, og at vi raskt
523 omstiller oss til å bli et lavutslippssamfunn. Det er de fattigste landene, med dårlig utbygd
524 infrastruktur, som vil merke klimaendringene først og hardest. Det er derfor viktig at Norge bidrar
525 med bistand og annen hjelp for å forebygge de verste scenariene. Norge skal lede an i arbeidet for

526 forpliktende internasjonale klimaavtaler, men at slike avtaler aldri må bli en hvilepute mot å kutte
527 nasjonalt.

6. Likeverd

Mennesket

Hovedmotivasjonen for Senterungdommens politiske arbeid er å bedre livskvaliteten for mennesket, i samspill med naturen. Hvert menneske er født frie og ukrenkelige. Alle er like mye verdt, og ingen skal oppleve diskriminering på bakgrunn av den de er. Hvert eneste menneske er unikt og uerstattelig, og respekten for menneskeverdet er viktigere enn alle andre verdier. Vi har alle et medfødt ansvar og en plikt til å møte andre med respekt og omtanke, slik vi selv ønsker å bli møtt.

Vi tror ikke samfunnsutviklingen er forutbestemt, men at vi mennesker kan påvirke og snu den. Vi har fri vilje til å velge hvilke verdier vi legger vekt på, og dermed hvilket samfunn vi vil skape oss. Ved bevisste valg kan vi forme vår livssituasjon og forandre samfunnet – i stedet for å tilpasse oss til det som er. Vi har dermed ansvar for egne liv og fremtiden. Dette ansvaret kan ingen fri seg fra, og det krever aktiv deltakelse fra den enkelte.

Tanken om at vi skal ta ansvar for oss selv innebærer medansvar for andre og for omgivelsene. Vi kan ikke betrakte mennesket uten å se det i sammenheng med det fellesskap det lever i. Individ og fellesskap er ikke «motsatte» størrelser som kan settes opp mot hverandre. De forutsetter hverandre. Fellesskap og samhold uten frihet oppleves ikke som meningsfullt.

Ideen om at mennesket kan ta ansvar, er bærebjelken for folkestyret. Mennesket er ansvarlig for sine handlinger – eller for å la andre handle. Dette ansvaret må ikke legges på autoriteter eller politiske systemer. Menneskets ansvar består blant annet i å se seg selv som en del av et fellesskap og vise vilje til å ta del i politisk arbeid. Vi må organisere samfunnet slik at flere trekkes med. På dette grunnlag avviser vi sentralisering. Frihetsbegrepet har mening kun innenfor rammene av et fellesskap – frihet gjennom ansvar. På den andre siden vil maktkonsentrasjon med mye byråkrati og kontroll ikke gi den medbestemmelse og tillit frihet krever.

Vårt menneskesyn gjelder alle mennesker i verden. Derfor er det vårt ansvar å se samfunnsutviklingen i et globalt perspektiv. Vi må bidra til en utvikling som gir global utjevning.

Min frihet stopper der den forringer andres

Den første artikkelen i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter sier blant annet at alle er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. Dette er også grunntanken i vårt syn på mennesker og frihet. For at alle skal være like frie er det viktig at de får samme muligheter til

557 utfoldelse og utvikling. Frihet er ikke kun en uttømmende personlig rettighet, den er også begrenset
558 og regulert. Dette er helt nødvendig for å ha et fungerende samfunn. Frihet er retten til å være den
559 man er, si det man mener og gjøre det man vil, innenfor de normer og regler som gjelder. Samtidig
560 må det presiseres at normer og regler noen ganger må brytes for å utvikle samfunnet videre. Med
561 frihet kommer stort ansvar, og den gylne regel er her sentral. Gjør mot andre, det du ønsker at andre
562 skal gjøre mot deg. Et enkelt menneskes frihet skal ikke innskrenke andres frihet.

563 **Passiv dødshjelp**

564 Hvordan vi tar vare på de som trenger det mest sier mye om hvilke verdier vi setter høyt i samfunnet
565 vårt. Vi mener at livet til et menneske ikke kan slutte å ha verdi. Vi mener at fokuset burde være på
566 behandling, lindring, omsorg og det mellommenneskelige. Norsk helsevesen skal være til for å redde
567 liv, ikke ta liv. Norge skal videreføre dagens ordning med passiv dødshjelp.

568 **Familien**

569 Senterungdommen ser hjem og familie som en grunnleggende sosial enhet i samfunnet. Forholdene i
570 hjemmene er av avgjørende betydning for barnas og de voksnes utvikling og trivsel. Behovet for
571 omsorg, trygghet og nærhet må i første rekke tilfredsstilles hjemme. Her utvikles identitet og
572 tilhørighet. Senterungdommen mener det er en viktig verdi at familiene selv kan velge ulike måter å
573 organisere familielivet på.

574 Familien er den næreste mellommenneskelige relasjonen vi har. Vi mener en familie skal defineres
575 uavhengig av kjønn eller legning. Alle skal ha frihet til å elske den man vil, det finnes derfor ingen
576 fasit på hvordan en familie skal se ut. Det viktigste er omsorgsevnen.

577 Senterungdommen ser likevel betydningen av å ha to omsorgspersoner som beredskap, når
578 samfunnet bistår gjennom bioteknologi til unnfangelse og fødsel. Det viktigste er at barnets beste og
579 barn som ikke har omsorgspersoner er de mest utsatte. Derfor mener Senterungdommen at
580 adopsjon skal være lovlig for enslige også.

581 **Senterungdommen mener:**

- 582 • En av statens viktigste oppgaver er å sørge for at det er små sosiale forskjeller mellom
- 583 familier, slik at barn og unge kan få en trygg og god oppvekst med god livskvalitet.
- 584 • At alle, uavhengig av legning, skal ha mulighet til å adoptere.
- 585 • Det skal gis like sosiale og juridiske muligheter til alle typer familier.

586 Likestilling

587 Likhet og likeverd er grunnsteiner i samfunnet. For at alle skal ha frihet til å leve og utfolde sine liv,
588 må man først og fremst ha like muligheter. Likestilling er viktig for å skape et bedre og mer rettferdig
589 samfunn. Likestilling omhandler ikke bare kjønn, men også etnisitet, religion, legning og livssituasjon.
590 Vi krever rettferdighet i samfunnet. Alle skal ha tilgang på de samme godene. Et samfunn hvor alle
591 kan være seg selv og ha like muligheter, er et godt samfunn.

592 Likestilling mellom alle kjønn betyr at alle mennesker skal ha lik rett til utvikling, utdanning og arbeid.
593 Alle kjønn bør ha samme rett og plikt til omsorg og ansvar for barn. Senterungdommen vil arbeide for
594 at alle kjønn skal dele ansvar på like vilkår i hjem, arbeids- og samfunnsliv.

595 Senterungdommen mener:

- 596 • Det bør åpnes for et tredje juridisk kjønn.
- 597 • Retten til selvbestemt abort frem til uke 12 ligger fast.
- 598 • LHBTIQ+ -personers utfordringer er en viktig del av folkehelsearbeidet, og det er
599 myndighetenes ansvar å bedre levekår og livskvalitet for disse personene, samt sikre
600 likeverdige helsetjenester over hele landet.
- 601 • At kjønnskvolterings fortsatt skal brukes som et midlertidig middel for å nå mål om likestilling.
602

603 Bioteknologi

604 For Senterungdommen må de muligheter som ligger gjennom bioteknologi og genteknologi ses ut i
605 fra hva som er etisk og verdimeessig riktig. Alle mennesker har rett til liv, uavhengig av
606 utviklingsmuligheter og de evnene de har. De positive mulighetene som ny teknologi bidrar til, må
607 reguleres gjennom et lovverk som setter klare grenser for hva som er etisk, medisinsk og
608 ressursmessig akseptabelt. Senterungdommen mener vi skal være åpne for teknologi som kan gjøre
609 menneskers liv bedre. Samtidig må man være skeptisk til å rokke ved naturen, livets gang og
610 evolusjonen.

611 Senterungdommen mener:

- 612 • Fostervannsdagnostikk kun skal tilbys risikogrupper.
- 613 • Surrogati ikke skal bli lovlig i Norge.
- 614 • Nedfrysing av egne eggceller til eget bruk skal bli lovlig i Norge.

- 615 • Eggdonasjon skal tillates for par, der de donerte eggene skal være overskuddsegg etter
616 nedfrysing eller IVF-behandling.
- 617 • Barn født ved hjelp av assistert befruktning, gjennom egg- eller sæddonasjon skal ha rett til å
618 få vite donors identitet ved fylte 18 år.

619 **Arbeidsliv**

620 Arbeid er viktig både for individets selvrealisering, familielivet og for samfunnet. Arbeidslivet bidrar
621 til sysselsetting, økonomisk vekst og utnyttelse av ressurser. I Norge preges arbeidslivet av høy grad
622 av organisering og omfattende lovverk, men er i under sterkt press fra EU gjennom EØS-avtalen.
623 Norske lønns- og arbeidsvilkår trues gjennom sosial dumping.

624 Trepartssamarbeidet er avgjørende for å ha et ryddig arbeidsliv gjennom å bekjempe
625 arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Tillit er viktig for å ha et inkluderende og godt arbeidsliv
626 hvor arbeidstakere har medbestemmelse og er tilfredse med hensyn til deres arbeidsforhold og
627 oppgaver. Mengden byråkrati er økende, hvilket er veldig ødeleggende for både arbeidsgiver og
628 arbeidstaker.

629 **Senterungdommen mener:**

- 630 • Norske lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde for alle som jobber i Norge og i norske farvann.
- 631 • Mengden byråkrati i offentlig sektor må reduseres.
- 632 • Pensjonsalder skal være i samsvar med befolkningens generelle livskvalitet og arbeidsevne.
- 633 • Vi skal ha et arbeidsliv med høy grad av forutsigbarhet der faste stillinger er hovedregelen.

634 **Straffesystem**

635 Tredeling av statsmakten mellom lovgivende, utøvende og dømmende makt er et viktig grunnlag for
636 et stabilt samfunn. Derfor må rettsstaten vernes om. Hovedformålet med straffesystemet skal ikke
637 være å straffe bare for straffens skyld, men for å rehabilitere og tilbakeføre den dømte til samfunnet
638 og hindre gjentakelsesfaren.

639 Senterungdommen mener nivået på straffeutmålingen skal skje i samsvar med alvorlighetsgraden på
640 forbrytelsen. Ulike soningsformer og straffenivå må jevnlig vurderes opp mot kriminalstatistikk og
641 samfunnsvirkning.

642 **Livssyn og tro**

643 Norge er et land bygget på kristne og humanistiske verdier. I dag er mangfoldet stort, og dette må
644 samfunnet både ta høyde for og tilrettelegge for. Religionsfriheten er en vesentlig menneskerett, og
645 står sterkt i det norske samfunn. Religion og livssyn skaper for mange en møteplass og har derfor
646 også et inkluderende og sosialt perspektiv. For å sikre de verdier som står sterkt i samfunnet er det
647 også viktig å stille visse krav til de institusjoner vi har i Norge. Den norske stat bidrar med midler for å
648 opprettholde religionsfriheten. Frihet bærer med seg et ansvar og er ikke alltid fritt for premisser
649 eller vilkår som kan stride med norske verdier. Menneskeverd, likeverd og religionsfrihet er
650 grunnsteiner i et rettferdig og anerkjennende samfunn.

651 **Senterungdommen mener:**

- 652 • Kirkebygg er nasjonale kulturminner som må tas godt vare på. Andre religiøse bygg må også
653 iveretas.
- 654 • Rituell omskjæring av barn skal forbys.

655 **Utdanning for alle**

656 Skole og utdanning har stor betydning for den enkeltes utvikling og for den generelle
657 samfunnsutviklingen. Skolen formidler verdier som er av fundamental betydning for menneskenes
658 holdninger. Derfor skal skolen ha en verdiforankring i pakt med kristne og humanistiske
659 grunnverdier. Skolen skal legge stor vekt på å utvikle medmenneskelighet, samarbeidsevne,
660 toleranse og solidaritet. Skolen må også stimulere den enkeltes ansvarsfølelse for egen atferd og
661 utvikling, og evnen til å overholde normer og regler som samfunnet bygger på. Utdanningen må
662 legges opp i samsvar med demokratiske idealer.

663 Skolen må hjelpe til med å gi den enkelte elev oversikt og kunnskap om samfunnsforholdene og
664 dermed gi grunnlag for samfunnsengasjement. Dette fordrer at skolen gir elevene solide
665 basiskunnskaper i teoretiske og praktiske fag. Utdanning må ta sikte på å gi hver elev et felles
666 grunnlag av kunnskap, samt spesialisere elevene innen ønsket yrkesretning. Samfunnsutviklingen
667 krever stadig større kunnskaper på nye områder. Den spesialiserte utdanningen må derfor sikres
668 utviklingsmuligheter med utgangspunkt i behovene på de ulike felt i samfunnet. Som ledd i dette må
669 den yrkesorienterte utdanningen og lærlingeordningen styrkes. Den yrkesorienterte utdanningen må
670 ta hensyn til lokale behov for arbeidskraft.

671 Utdanningen skal være desentralisert. Et desentralisert skoleverk vil i større grad bygge på mindre
672 enheter. Dette vil skape grunnlag for bedre kontakt mellom lærer og elev, hjem og skole. Klassene
673 bør være små, slik at elever med ulike evner og forutsetninger lettere kan delta i felles undervisning.
674 Private utdanningsinstitusjoner har en utfyllende oppgave i et skoleverk som i hovedsak må være
675 offentlig. Skolen har en sentral plass i det norske kulturliv. Dens oppgaver består både i å overføre
676 kunnskaper og ferdigheter til nye generasjoner, og å formidle en kulturell arv.

677 Utdanningsinstitusjonene er i dag, sammen med arbeidsplasser, den viktigste arenaen for integrering
678 av mennesker med innvandrerbakgrunn. Alle barn skal gis et godt tilbud om språk- og
679 kulturopplæring, slik at de kan møte voksenlivet i Norge på en trygg måte. Det er viktig at barn med
680 innvandrerbakgrunn også skal få tilbud om morsmålsopplæring, slik at de ikke mister sin språklige og
681 kulturelle bakgrunn.

682 **Senterungdommen mener:**

- 683 • Skolen skal være gratis, for å gi alle gode muligheter, uavhengig av økonomi.
- 684 • Det er et mål at flest mulig barn går i barnehage.
- 685 • Opplæringen skal være mest mulig tilpasset den enkelte elevs forutsetninger og behov.
- 686 • Skolen skal være vår viktigste arena for integrering, inkludering og toleranseskapende arbeid.
- 687 • Utdanning er et offentlig ansvar. Private utdanningsalternativer skal kun være et supplement
688 til det offentlige og ikke kunne ta ut profitt.
- 689 • Det skal være like vilkår for elever uavhengig av skriftspråk. Læreverk og undervisning skal ha
690 like god kvalitet på bokmål, nynorsk og samisk.

691 **Hjelp fremfor straff**

692 I det norske samfunnet er det store utfordringer knyttet til narkotika. I et varmt velferdssamfunn er
693 det viktig å hjelpe de sårbare individene, og rusmisbrukere er blant de mest utsatte.
694 Rusmiddelavhengige har en avhengighetssykdom som trenger behandling fremfor straff, og
695 primærhelsetjenesten og spesialhelsetjenesten må sikre en verdig behandling av
696 rusmiddelavhengige. Hvert enkelt menneske med rusproblemer trenger tilrettelagt oppfølging.
697 Tilgangen på illegale narkotiske stoffer må reduseres for å hindre bruk, rekruttering og overdoser.

698 **Senterungdommen mener:**

- 699 • Rusmiddelavhengige skal betraktes som syke og ikke som kriminelle, og oppfølgingen skal
700 skje i helsevesenet.

- 701 • Distribusjon og omsetning av narkotika skal fremdeles anses kriminelt etter straffeloven.
- 702 • Dagens ordning av straffbare forhold ved besittelse og bruk av narkotiske stoffer skal
- 703 opprettholdes.

7. Samhold

Bare blant mennesker blir mennesket menneske

Alle mennesker betraktes som frie og autonome, og det å være ansvarlig for seg selv innebærer også et medansvar for medmennesker og omgivelsene rundt. Mennesket er ikke skapt for å leve alene. Snarere er vi sosiale dyr med en naturlig ansvarsfølelse til flokken. Som Paul Natorp sa det: «Bare blant mennesker blir mennesket menneske.» Mennesket er ikke bare et medlem av fellesskapet, men fellesskapet utgjør også summen av individene i flokken. Når mennesker møtes gjennom idéutveksling, debatt og samarbeid, vil de sammen finne konsensus om hva som er det beste for fellesskapet. Alle mennesker er likeverdige, og meninger skal møtes med respekt for å bevare den frie, offentlige diskurs.

Individ og lokalsamfunn

Fellesskapet som helhet skal bevare individets frihet og ivareta de svakeste i samfunnet. Det legges til grunn at medlemmene i fellesskapet har en ansvarsfølelse overfor hverandre. Er avstanden mellom menneskene for stor, vil denne følelsen falme, og dette underbygger Senterungdommens syn på at lokalsamfunnet er en viktig hjørnestein i demokratiets grunnmur. Tilhørigheten, samholdet og nestekjærligheten står sterkest i lokalsamfunnet. Linjen går fra det lokale, via det nasjonale og over til det globale, men de samme verdiene må videreføres. Enkeltmenneskets frihet skal bevares, og vi skal ikke tolerere urett mot verken felleskap eller enkeltindivid.

Lokalsamfunnsideen tar utgangspunkt i menneskets nærmiljø. Den vil utvikle små, oversiktlige samfunn der fellesskap mellom mennesker, sosial trygghet og innflytelse i det lokale miljø er grunnleggende. En samfunnsmodell bygd opp av små enheter, minsker avstanden mellom menneskene og styrker de sosiale nettverk.

Lokalsamfunnsideen forutsetter stabile lokalsamfunn. Små enheter trenger stabilitet for å overleve. Endringer i folketall og høy forflyttningsgrad har negative konsekvenser både for det lokale folkestyret og lokalsamfunnet i bygd og by. Stabilitet og oversikt er en forutsetning for gode nærmiljø.

Vi lever i en tid der samfunnsutviklingen fører til sentralisering av makt og tilhørigheten skyves fra det lokale til det større, mer diffuse storsamfunnet. Derfor vil vi at man gjennom demokratiske virkemidler legges til rette for å ivareta lokalsamfunnet. Det skal ikke spille noen rolle om man bor i bygd eller by – storsamfunnet skal sikre fullverdig livskvalitet over hele landet.

Nasjonalstaten – Den svakestes sterkeste vern

Det viktigste prinsippet i et velfungerende, demokratisk samfunn, er at makten skal komme nedenfra og opp. Senterungdommen vektlegger spesielt at det skal være kort avstand mellom innbyggere og folkevalgte. Vi mener at den beste måten å bevare disse demokratiske prinsippene er gjennom en sterk nasjonalstat, der de folkevalgte tar beslutninger på vegne av folket. I en sterk nasjonalstat ligger det en felles forståelse om verdier og kultur, og gjennom dette har samfunnet utviklet seg med et sterkt samhold på tvers av ulikheter. Nasjonen er ikke bare et område innenfor statens grenser, men et fellesskap der vi vil våre medmennesker godt.

I nyere tid har globaliseringen økt, og gjennom økende grad av styring gjennom økonomiske og politiske avtaler, er den norske suvereniteten under et større press enn tidligere. Internasjonale utfordringer løses best gjennom frivillig samarbeid mellom land, og nasjonale utfordringer løses best gjennom suverene nasjonalforsamlinger. Den norske politikken skal ikke styres ovenfra og ned av overnasjonale organisasjoner, men av det norske folk gjennom demokratisk deltakelse og folkevalgte organer.

Senterungdommen mener:

- En av forutsetningene for et demokrati er at innbyggerne føler tilhørighet til et fellesskap. Nasjonalstaten gir etter Senterungdommens mening den beste rammen for et slikt fellesskap.
- En fordeling av statsmakten etter maktfordelingsprinsippet skal bevares.

Makt og styring

Norge har et av verdens mest åpne og demokratiske system. Grunnleggende demokratiske rettigheter som trosfrihet, ytringsfrihet, allmenn stemmerett og rettssikkerhet er for de fleste av oss en selvfølge. Dette er rettigheter vi må verne og forvalte. Vi må sikre en samfunnsstruktur som gir alle mulighet til innflytelse og deltakelse. I dag opplever mange at det er vanskelig som enkeltmenneske å øve innflytelse på avgjørelser. Dette gjenspeiles også i at mange unnlater å bruke stemmeretten sin.

Vi vil ha flest mulig med i styringsprosessen. Vi mener at det beste grunnlag for å sikre et levende folkestyre og forhindre maktmisbruk på bekostning av de svake i samfunnet, er å satse på en samfunnsmodell bestående av små enheter med organisering av fellesfunksjoner der folk har

763 medinnflytelse og medansvar. Senterungdommen ønsker derfor at det opprettes bydels- og
764 grendeutvalg med direktevalg.

765 Målet må være å få beslutningene fattet på det nivå hvor de naturlig hører hjemme. Lokale spørsmål
766 avgjøres på krets- og kommunenivå, mens regionale og nasjonale spørsmål må løses på henholdsvis
767 fylkes- og nasjonalt nivå. Det er nødvendig at vi sikrer et desentralisert beslutningsapparat.

768 **Det lokale folkestyret**

769 Senterungdommen vil minske avstanden mellom de folkevalgte og innbyggere. Det vil si at
770 beslutninger bør tas i størst mulig nærhet til de det angår. Når en selv kjenner problemene på
771 kroppen, har man nær kjennskap til forholdene og av den grunn forutsetning for å ta en avgjørelse.
772 Det å ha nærhet til et problem, gir en innsikt som er vanskelig for en utenforstående å oppnå.

773 Ved å desentralisere beslutninger, fordeler en også ansvar. Da har de som tar en avgjørelse, ansvaret
774 for å sette den ut i live. På denne måten unngår en de frustrasjoner som oppstår når folk føler at
775 vedtak blir tredd ned over hodene på dem. Når upopulære avgjørelser må tas, er de lettere å godta
776 hvis man selv har deltatt i beslutningsprosessen. I tillegg har befolkningens egentlige ønsker større
777 sjanse til å få gjennomslag dersom avgjørelsen tas i lokalsamfunnet.

778 Skal folk ha muligheten til å påvirke sin egen livssituasjon, må omgivelsene være så oversiktlige at
779 folk finner det meningsfullt å engasjere seg. Derfor må ikke samfunnsenheter bli for store.
780 Sammenslåing av kommuner og fylker medfører automatisk større enheter, og dermed svekkes det
781 lokale folkestyret.

782 **Senterungdommen mener:**

- 783 • Kommunene skal ha reelt selvstyre og stor råderett over egne ressurser.
- 784 • Vi må gi rom for at større kommuner deles opp i bydeler og grendelag der det ved direkte
785 valg etableres folkevalgte politiske organ.
- 786 • Folkeavstemminger skal brukes og følges ved endring av demokratiske enheter, som fylke og
787 kommune.

788 **Velferdsstaten**

789 Den norske velferdsstaten er noe som skal komme alle innbyggerne i Norge til gode. Den skal sikre
790 alders- og uførepensjon, helse- og omsorgstjenester, utdanningsinstitusjoner og familiepolitiske

791 ordninger som foreldrepermisjon og barnehage. Den er til for å sikre hvert enkelt individ i den norske
792 stat, og hjelpe de i samfunnet som faller utenfor. Velferdsstaten er en solid kreasjon, men den er
793 skjør og under stort press.

794 Norge vokser seg til et større land med flere innbyggere som lever et lengre liv enn tidligere. Dette
795 skaper et større press på velferdsytelsene enn før. Velferdsstaten må derfor bli mer nøktern,
796 samtidig som man skal kunne tilby innbyggerne sine et verdig liv med de velferdsgodene som
797 medfølger. Senterungdommen mener at man må forvalte velferdsstaten på en bærekraftig måte
798 hvor alle skal være med å dra sin del av lasset. For at generasjonene etter oss også skal kunne nyte av
799 de godene vi har fått må vi være åpne for å forandre for å bevare.

800 **Styreform**

801 Kongehuset har en samlende funksjon og bærer viktige tradisjoner. Senterungdommen vil videreføre
802 det konstitusjonelle monarkiet.

803 Ethvert demokrati er tuftet på at makten skal ligge hos folket. Dette sikres best gjennom
804 maktfordelingsprinsippet, der makten fordeles på den dømmende, lovgivende og utøvende makt.
805 Nasjonalforsamlingen skal være valgt av folket, og gjennom parlamentarisk styre skal regjeringen ha
806 støtte i nasjonalforsamlingen. Folket får informasjon om politiske prosesser gjennom en objektiv
807 presse. Demokratiske prinsipper skal være ivaretatt på alle forvaltningsnivåer, og folket skal til
808 enhver tid ha muligheten til å protestere om de folkevalgte handler urett.

809 Det er viktig å bevare tre forvaltningsnivåer slik at prinsippet om kort avstand til makt bevares. Økt
810 makt til de folkevalgte, på bekostning av rettsliggjøring og byråkratisering, vil være en styrking av
811 demokratiet, og videre føre til høyere valgdeltakelse.

812 **Fordeling i verdenssamfunnet**

813 Senterungdommen ønsker utjevning sosialt og geografisk. Det gjelder ikke bare individ og
814 lokalsamfunn, men også nasjonalstater. Norge har historisk sett vært en viktig bidragsyter i kampen
815 for å utjevne forskjeller i verdenssamfunnet. Det for å sikre muligheter og rettferdighet for
816 enkeltindividet, og for å bidra til forebygging av konflikter og utrygghet globalt.

817 Fellesskapet har et medmenneskelig ansvar for å ta del i det som er rundt seg – å vise
818 nestekjærlighet der det trengs. Vår internasjonale solidaritet skal derfor gjenspeile verdiene vi er
819 tuftet på, gjennom rettferdig fordeling, en altruistisk tankegang og medmenneskelighet.

820 Vår oppgave er å hjelpe mennesker i nød, utjevne forskjeller og bekjempe korrupsjon. Norge skal
821 bidra til å lage bistandsrammer som legger til rette for utvikling av samfunn. Man skal legge til rette
822 for at individer i utviklingsland har de samme mulighetene som vi har, med klok og fremtidsrettet
823 forvaltning. Mennesker, uansett hvor de bor eller hva foreldrene tjener, skal ha gode muligheter.

824 **Innvandring og integrering**

825 For å hjelpe verdenssamfunnet med å ta imot flyktninger vil vi ta inn de mest sårbare flyktningene
826 gjennom FN-systemet. Det er der vi finner de flyktningene som er i størst fare i sin daværende
827 situasjon, og som trenger akutt-hjelp. Samtidig må vi også hjelpe i nærområdene, der det er mulighet
828 for det.

829 Alle innvandrere og flyktninger skal inkluderes i, og få hjelp til å forstå og ta del i det norske
830 samfunnet som funksjonsdyktige borgere, uten at de mister sin kulturelle eller etniske identitet. For å
831 få dette til må man ha en god integreringspolitikk. Integrering omhandler alle som bor i samfunnet,
832 uavhengig av trosretning, etnisk bakgrunn, kjønn, seksuell orientering eller funksjonsnedsettelse.
833 Senterungdommen mener at alle som bor i Norge skal ha lik mulighet og forutsetning for å delta i
834 fellesskapet.

835 Norge trenger innvandring for å dekke behov for arbeidskraft. Arbeidsinnvandringen skal skje i
836 kontrollerte former, der Norge selv legger premissene. Alle som arbeider i Norge skal ha norske lønn-
837 og arbeidsvilkår, og vi skal selv kunne regulere hvor mange som får arbeide i Norge.
838 Arbeidsinnvandrere skal integreres i samfunnet i likhet med de som har fått opphold av andre
839 årsaker enn arbeid. For å få tilgang til norske velferdsgoder, skal man betale skatt og være bosatt i
840 Norge.

841 **Norges plass i verden**

842 Utgangspunktet for Senterungdommens internasjonale engasjement er verdenssamfunnets
843 samhörighet. Mennesket er del av et større fellesskap, og det vi gjør i familien, lokalsamfunnet,
844 nasjonen og verdenssamfunnet, får følger. Vi er alle ansvarlig for å verne om enkeltindividers
845 ukrenkelige rettigheter i dette samspillet.

846 Verdens lokalsamfunn har fått svekket sin stilling med den akselererte markedsliberaliseringen og
847 den økonomiske liberaliseringen av verdenshandelen. Deres reelle innflytelse over
848 samfunnsutviklingen har blitt redusert til fordel for andre aktører utenfor den politiske arenaen.

849 Forvaltning av naturressursene er alle menneskers grunnlag for livsoppholdelse og fornyelse.
850 Gjennom generasjoner har den vestlige del av verden utnyttet og forbrukt ressurser langt utover
851 grunnlaget i egne samfunn. Dette er i strid med den fordelingspolitikk som Senterungdommen legger
852 til grunn for sitt internasjonale engasjement. Utgangspunktet for internasjonalt samarbeid må være
853 like muligheter til kontroll over lokale ressurser og over egen livssituasjon.

854 Norge er en del av et større fellesskap. Vi har et ansvar for å hjelpe andre land, og vise medfølelse.
855 Samtidig som vi må ivareta våre tradisjoner og vår folkesuverenitet. Verdenssamfunnet har blitt
856 globalisert, og verdenshandel har begynt å endre seg fra å snakke om toll og avgifter til å snakke om
857 politikk og rettigheter. Senterungdommen mener at vi skal være en aktiv bidragsyter for en rettferdig
858 verdenshandel, samtidig som vi aldri skal gi fra oss folkesuvereniteten. Det er et ufravikelig prinsipp å
859 sørge for at det norske folk har stor innflytelse over egen hverdag. Derfor sier vi nei til handelsavtaler
860 som flytter makt fra norske folkevalgte organer, og vekk fra det norske folk.

861 Norge skal ha en selvstendig stemme i verdenssamfunnet og handelssamarbeid uten
862 suverenitetsavgivelse. Dette har det norske folk også vist at de vil gjennom to folkeavstemninger som
863 har sagt tydelig nei til fullt medlemskap i EU. Samtidig er Norge med i EØS-avtalen som tillater oss å
864 delta i EUs indre marked, men den gir også EU en betydelig rolle i vårt lands lovgivning. EØS-avtalen
865 er ikke fullkommen, den fratar oss en del av suvereniteten vår, og man må kunne se på alternative
866 handelsavtaler. Norge skal også ha kontroll over egne grenser, og Senterungdommen ser at
867 Schengen-avtalen ikke gir tilstrekkelig beskyttelse av grensene våre.

868 **Senterungdommen mener**

- 869 • At et nei til norsk EU-medlemskap og å erstatte EØS-avtalen med en handelsavtale vil tjene
870 norske interesser best.
- 871 • Å si opp Schengen-avtalen og beholde den nordiske passunionen vil gi best kontroll over
872 norske grenser.

873 **Frivillighet, språk og kultur**

874 *Kultur er et helt samfunns identitet, det er ryggraden i et folk.*

875 *– Tor Åge Bringsværd*

876 Kultur er noe som gir tilhørighet til enkeltindividet, og tilhørighet til samfunnet. Kultur er levende,
877 kultur er folkehelse som tilfører samfunnet og enkeltindividet positive verdier. Senterungdommen
878 mener at kultur skal være tilgjengelig for alle, over hele landet, for man skal ikke bare leve, man skal

879 oppleve. Dette er noe staten må hjelpe til med. Å dyrke opp kulturen, samtidig som de ikke angir
880 føringer til den. To av grunnpilarene for kulturen er dugnad og frivillighet. Frivillige lag og
881 organisasjoner er limet i lokalsamfunnet, og avgjørende bidragsyttere til utvikling av gode
882 lokalsamfunn. De bidrar til å aktivisere lokalbefolkningen, og til å være en integreringsarena.
883 Samtidig er de uvurderlige til å hjelpe samfunnet hvor det måtte trenge. Senterungdommen mener
884 det er viktig å bygge opp under og styrke frivillige lag og organisasjoner sine rammebetingelser.

885 Lag og foreninger er ikke bare limet i lokalsamfunnet, men også bærebjelken i sivilsamfunnet, og er
886 vår demokratiske grunnmur. Det er organisasjonsfrivilligheten som gjør at demokratiet blir noe mer
887 enn bare en stemmeseddel. Selv om man først og fremst er med i korps, i speideren, ungdomslag
888 eller 4H-klubbe for å drive en aktivitet, så blir man samtidig opplært i demokratiske prosesser og
889 idealer. Når tre av fire nordmenn er med i en frivillig organisasjon, fører det til at de demokratiske
890 verdiene i samfunnet blir bekreftet og kontinuerlig forsterket. Vi blir vaksinert mot at autoritære
891 krefter får rotfeste i samfunnet vårt. I et land som Norge som har vært demokratisk og rolig så lenge
892 som det har, så kan dette virke noe «selvsagt», men vi ser allerede en nedgang i medlemstallene i
893 organisasjonsfrivilligheten som er urovekkende. Dette må tas på alvor.

894 Språk uttrykker både individuell og kollektiv identitet. I Norge har vi et rikt mangfold av dialekter, og
895 Senterungdommen mener det er viktig å ta vare på dialektmangfoldet, og å fremme dialektbruk. I
896 tillegg til det norske dialektmangfoldet har vi et språkmangfold i Norge, med samiske språk, norsk
897 tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråka kvensk, norsk romani og romanes. De norske skriftspråka
898 nynorsk og bokmål skal være samfunnsbærende språk også i framtida. Staten må ha en aktiv
899 språkpolitikk for å støtte språka vi har i Norge. Senterungdommen mener staten må bruke
900 pressestøtte, litteraturstøtte og innkjøpsordningen til bibliotek som språkpolitiske virkemidler for å
901 styrke språket Norge har et spesielt ansvar for.

902 **Medier**

903 En fri og uavhengig presse er en av grunnpilarene i et demokratisk samfunn. Et mangfold av medier
904 sikrer ytringsfriheten og kritikk rettet mot styresmaktene. Det er viktig med sterkt
905 allmenkringkastingstilbud som har klare programforpliktelser over brede og små grupper i
906 samfunnet, og som har tilstedeværelse over hele landet.

907 **Senterungdommen mener:**

- 908 • Pressestøtten sikrer mangfold og bidrar til nyhetsformidling over hele landet.
- 909 • Politisk reklame på TV skal ikke tillates.

910 Trygghet for alle

911 Staten og fellesskapets mest grunnleggende oppgave er å ivareta sikkerheten til egne innbyggere.
912 Denne oppgaven utføres gjennom høy kvalitet i beredskapen, klar til å rykke ut på kort tid når
913 ulykken først er ute. For at politi, brannvesen, helsevesen og forsvar skal beholde en lav responstid er
914 det essensielt med korte avstander. Dette fordrer en desentralisert tjenestestedstruktur med stedlig
915 ledelse.

916 Enhver velfungerende stat skal kunne beskytte seg mot ytre fiender og kunne hevde suverenitet over
917 land-, luft- og sjødomenet innenfor statens grense. Å vokte landegrensene er en av de fundamentale
918 oppgavene til Forsvaret. Forsvaret er en viktig institusjon, som løser viktige samfunnsoppgaver.
919 Oppgaver som ikke kan erstattes av andre aktører. Samtidig bidrar et sterkt forsvar til
920 trygghetsfølelse overfor statens befolkning. Forsvarets hovedoppgave skal være å sikre norsk
921 suverenitet, men det skal også kunne bistå sikkerhetspolitisk gjennom vårt medlemskap i NATO.
922 Norge skal kunne delta i internasjonale operasjoner hvor det ses som et behov at vi kan hjelpe.
923 Deltagelse i internasjonale operasjoner må ha en forankring i Stortinget. Samtidig skal Forsvaret
924 kunne bli satt inn til å hjelpe politiet hvis dette sees nødvendig for å trygge det norske folket.

925 Det norske Forsvaret har etter 1991 og murens fall, som også markerte slutten på den kalde krigen,
926 blitt forvandlet fra å være et totalforsvar til å nå være et innsatsforsvar. I løpet av denne omstillingen
927 har antallet vernepliktige blitt redusert markant, og stadig færre avtjener førstegangstjeneste i
928 Norge. Deler av materiellet til Forsvaret er utdatert, og må oppgraderes. Det må jevnlig legges opp til
929 balanse mellom investerings- og driftsbudsjett til Forsvaret, slik at vi evner å ha et teknologisk og
930 fremtidsrettet forsvar, uten at dette svekker driften av Forsvaret. Dette er blant de store
931 utfordringene i dagens forsvarsstruktur, nettopp at investeringer knebler muligheten til drift. Dette
932 marginaliserer norsk forsvarsevne.

933 Senterungdommen mener at Forsvaret må styrkes. Forsvare skal være klar til å forsvare hele Norge
934 på kort varsel. Det skal være militær tilstedeværelse i over hele landet, en sentralisering av militære
935 kapasiteter i Forsvaret svekker beredskapen i Norge.

936 Senterungdommen mener:

- 937 • Norges forsvar skal være tuftet på at Norges folk forsvare landet.
- 938 • Verneplikten er en viktig bærebjelke i Forsvaret.
- 939 • De ungdommene som ikke er tjenestedyktig, skal få tilbud om sivil tjeneste, med like vilkår
940 som førstegangstjenesten.

- 941
- Norges medlemskap i NATO skal videreføres.

942 **8. Avsluttende ord**

943 Senterungdommens ideologiske manifest har forsøkt å gi svar på hvordan vi ser for oss det ideelle
944 samfunn. Idéene om forvaltning, likeverd og samhold vil ligge til grunn når vi skal utvikle praktisk
945 politikk på ulike samfunnsutfordringer. Senterungdommen har en stor og viktig oppgave som
946 ungdomspartiet til en stor politisk bevegelse. Senterungdommen er partiets fremtid og skal utfordre
947 moderpartiet når vi mener de ikke er i takt med våre idealer for samfunnsutviklingen.